BIULETYN

TOWARZYSTWA ROZWOJU ZIEM WSCHODNICH

1 LUTY 1937 — WARSZAWA — NUMER 6

PIERWSZY WALNY ZJAZD TOWARZYSTWA ROZWOJU ZIEM WSCHODNICH.

Pierwszy Walny Zjazd Towarzystwa Rozwoju Ziem Wschodnich został zwołany do Warszawy na dzień 11 października 1936 r. t.j. na dzień będący trzecią rocznicą powstania Towarzystwa. W ten sposób trzyletni okres krystalizacji celów i metod działania Towarzystwa oraz tworzenia jego form organizacyjnych został zamknięty.

W obradach Walnego Zjazdu wzięli udział członkowie Rady Głównej i Zarządu Głównego oraz delegaci Okręgów Towarzystwa tak z Ziem Wschodnich jak centralnych i zachodnich.

Obradom przewodniczył Prezes Rady Głównej p. Marszałek Aleksander Prystor, który otworzył Walny Zjazd, wygłaszając następujące przemówienie:

> Wszyscy wiemy, że półtora wieku temu Polskę spotkała straszliwa tragedia — rozdarcia i niewoli wieloletniej pod trzema systemami ucisku przez 3 zaborców. Ale nie wszyscy zdajemy sobie sprawę, że skutki niewoli przeżywać będziemy, niestety, długo jeszcze.
>
> Jakkolwiek brutalny był system stosunków w zaborze pruskim, perfidny i demoralizujący, chociaż liberalniejszy w zaborze austriackim, to najokrutniejszy był w zaborze rosyjskim. Okrutność zawierała się w metodzie i celu, a celem było wtłoczenie o wiele wyższej kultury pod kozacki but kultury swojej. O ile nie poradził zaborca sobie w Królestwie Polskim, to cel ów, niestety, w wielkim stopniu osiągnięty został w tych częściach dawnej Polski, które składają się obecnie na Ziemie Wschodnie, z wyjątkiem Małopolski Wschodniej. Dokumentami martyrologii tych ziem są słowa: tutejszy i katolik — synonim Polaka.
>
> Przyszedł moment, kiedy Polska wyzwoliła siebie z niewoli, połączyła swe ziemie i udręczone Ziemie Wschodnie znalazły się razem.

Wiemy, jak początkowa praca Polski, jako Państwa, była trudna, jak wiele wysiłku musiała włożyć w to, co zrobiła, a zrobiła nad podziw wiele. W pracy tej było wiele, bardzo wiele zgrzytów, które jednak z biegiem czasu powoli ustępowały. Nie ustąpił i góruje nad innymi zgrzyt, którego źródło staje się coraz wyraźniejsze i trafia już do świadomości ludzi, ten zgrzyt — to zgrzyt Ziem Wschodnich. Bo i jakże w tym stanie rzeczy nie ma być zgrzytu w pracy państwowej i publicznej ogólnopolskiej. Jeśli porównamy naprzykład województwa zachodnie, Pomorskie, Poznańskie i Śląskie ze wschodnimi, naprzykład Wileńskim, Nowogródzkim i Poleskim i uświadomimy sobie jaka olbrzymia przepaść kulturalna leży pomiędzy nimi, to zrozumiałem się staje, że ten głośny i coraz wyraźniejszy, w miarę ucichania innych, zgrzyt w mechanizmie pracy nie może nie istnieć. Obowiązujące prawa i przepisy mamy jednolite dla całej Polski, obowiązki jednakie, a możność podołania obowiązkom nie jednakową. I tu właśnie leży problem Ziem Wschodnich. Musimy dążyć do wyrównania warunków bytowania, do wyrównania różnic kulturalnych, pociągając niskie poziomy ku górze, a więc pracując o wiele wydatniej i troskliwej na i dla Ziem Wschodnich. Praca ta nie może być załatwiona ani jakimś aktem jednym, ani pracą jednego pokolenia, a będzie trwać szereg pokoleń; praca ta musi być rozpoczęta. Praca ta jest wdzięczna, w skutkach swoich dla Polski dobroczynna, bo załatwia bolączki i utrapienia naszego życia polskiego nie tylko natury przejściowej, jak naprzykład bezrobocie, ale da rozwiązanie dla zjawisk długotrwałych, jak naprzykład przyrost ludności, idący w pokolenia. Można więc pokusić się na powiedzenie, że ex nostro oriente lux — to znaczy nieomal salus rei publicae.

Problem Ziem Wschodnich był wyczuty przez grono osób, które trzy lata temu założyły Towarzystwo Rozwoju Ziem Wschodnich. Dziś mamy zwyczajny walny jego zjazd. Zjazd ten, jako pierwsze wspólne zebranie przedstawicieli Okręgów Towarzystwa Rozwoju Ziem Wschodnich jest zamknięty w ramach wewnętrzno-organizacyjnych. Chcemy w ścisłym gronie zestawić sobie wyniki prac dotychczasowych i wytyczyć kierunek pracy na przyszłość. Ze względu na konieczność zamknięcia obrad w ramach jednego dnia przewiduje się przeprowadzenie dyskusji jeneralnej nad sprawozdaniem Zarządu Głównego i ujęcie wyników dyskusji w formie rezolucji zjazdowych. Debaty nad sprawami wewnętrzno - organizacyjnymi i nad sprawami gospodarczymi o charakterze lokalnym będą przeprowadzone na komisjach, gdzie wygłoszone będą również odpowiednie referaty.

Zanim otworzę obrady, muszę przypomnieć Pierwszemu Zjazdowi, że razem z całym Narodem przeżyliśmy ciężkie dni smutku i żałoby z powodu zgonu Wskrzesiciela Polski, Jej Budowniczego a Wielkiego Syna Ziem Wschodnich. Uczcijmy pamięć Jego przez skupienie myśli koło Jego potężnej, a świetlanej Postaci w jednominutowej ciszy.

Niech Duch Jego i Myśl przyświeca obradom naszym.

Następnie Prezes Zarządu Głównego p. Józef Kożuchowski wygłosił obszerny referat na temat przyczyn, które spowodowały różnice poziomu między Polską zachodnią i centralną a Ziemiami Wschodnimi oraz uzasadnił konieczność wyrównania tych różnic:

Różnice między t.zw. Polską A i B występowały już od początku historii Polski. Polska A od kolebki Piastów aż do Jagiellonów wzrastała organicznie w glebę, w poczucie prawne zachodnie i tradycje krwi — Polska B rodziła się natomiast w najazdach ze Wschodu, z przewrotów gospodarczych, które zmieniały szlaki obrotu towarowego, z wzrostu potęgi militarnej na Wschodzie i nieładu politycznego, który osłabiał politycznie Polskę, w chwili gdy na Wschodzie i Zachodzie wzrastały wielkie potęgi. Szczególnie położenie geograficzne Polski w wieku XIX sprawiło, że zachowała charakter kraju przeludnionego pod względem rolniczo - surowcowym, gdy reszta Europy już od dziesiątków lat była krajem o przewadze procesów przetwórczych.

Wielka wojna i jej skutki, wyzwalając Polskę, postawiły ją, a w szczególności Polskę B w sytuacji znacznie gorszej niż resztę Europy. Nawet zwyciężone Niemcy skończyły wojnę z kapitałem 1 miliarda marek w złocie, gdy powstająca Polska posiadała 100.000 marek w złocie. Do tego stanu przyczyniły się w wielkim stopniu straty wojenne, z powodu których Polska wtedy, gdy inne państwa szły naprzód, musiała odbudowywać straty. Dość wspomnieć, że 85 tys. km² naszego Państwa, t.zn. 22% całego obszaru było terenem długotrwałych walk pozycyjnych, tak, że straty przez to spowodowane dochodziły do 2 miliardów dolarów. Odbiło się to przede wszystkim na Polsce B. W tych warunkach wziął na siebie brzemię odpowiedzialności za odbudowę i rozwój Państwa — Syn ziemi kresowej — Marszałek Piłsudski. W miarę jednak wzmocnienia się Państwa powstały różnice między Polską A i B. Podział staje się coraz wyraźniejszy i dotkliwszy. Taki stan nie mógł trwać długo. Ziemie Wschodnie stanowiły zbyt wielką część terenu naszego Państwa, naszej kultury i historii, aby upośledzenie ich mogło pozostać na stałe.

Próby aktywizacji Ziem Wschodnich zaczęły się od pierwszych dni wolności Polski.

Wznowienie Uniwersytetu Stefana Batorego, Liceum Krzemienieckiego i organizacji szkolnictwa powszechnego, budowa dróg i mostów, to są etapy pracy nad podniesieniem Ziem Wschodnich. Pozostało jednak poczucie pewnej różnicy poziomów w jednym państwie, pewnej odległości oddalającej jedną część kraju od drugiej.

W chwili powstawania Towarzystwa Rozwoju Ziem Wschodnich t.j. w 1933 r. organizatorzy Towarzystwa zakreślili sobie cel ofenzywny, zadanie konstrukcyjne. *Dlatego nawet nazwę Towarzystwa ustalono w sposób ofenzywny t.zn. nie Towarzystwo Obrony Ziem Wschodnich ale Towarzystwo Rozwoju Ziem Wschodnich.*

W dniu 15 grudnia 1933 r. przedłożono p. Min. Spraw Wewnętrznych memoriał zawierający plan gospodarczy, obejmujący cały szereg zagadnień, jeszcze dziś mających znaczenie. Jest to program współpracy jednej dzielnicy z innymi, program łączący jeden rynek z drugim, producenta z konsumentem, turystę z nieznanym krajem.

12 kwietnia 1935 r. Prezes naszej Rady p. Marszałek Aleksander Prystor skierował do Prezesa Rady Ministrów pismo, gdzie zostały wygłoszone poglądy na zagadnienia inwestycji i ich znaczenie gospodarcze dla całego kraju.

Ustalono dwa stwierdzenia:

1) Uruchomienie robót o charakterze konsumcyjnym, które nie zawsze powoduje powstawanie nowych dóbr w centrum bezrobocia na Zachodzie i zatrudnienie przy nich robotników wykwalifikowanych — powoduje zapraszanie ich i niszczy doświadczenie zawodowe z wielką szkodą dla przemysłu.

2) Finansowanie z tych samych źródeł, nawet na gorszych warunkach, robót na Ziemiach Wschodnich, nie o charakterze konsumcyjnym — powiększyłoby majątek trwały o dorobek o charakterze produkcyjnym, a dałoby przemysłowi w centrum zbyte i właściwe zatrudnienie dla bezrobotnych fachowców.

W sprawozdaniu Zarządu Towarzystwa jest podana historia wysiłków w celu zorganizowania aparatu do badania potrzeb i postulatów gospodarczych Ziem Wschodnich.

Do tej pracy powołane są organy samorządu gospodarczego, które całkowicie spełniają swoje zadanie, ale Towarzystwo ma swoją odrębną dziedzinę oddziaływania i nie należałoby jej zaniedbywać. Wystarczy tylko poruszyć akcję prasową, w dziedzinie której Zarząd znalazł właściwe czynniki oddziaływania na opinię publiczną.

Dla gromadzenia i ogłaszania wyników badań naukowych nad potrzebami gospodarczymi Ziem Wschodnich został powołany, w porozumieniu z Komisją Badań Ziem Wschodnich — Instytut Gospodarczy Ziem Wschodnich.

Praca Towarzystwa w centrum Państwa różni się od pracy w terenach wschodnich, gdzie dominującą rolę odgrywa człowiek, jego wola i kwalifikacje osobiste i zawodowe. Praca w centrum polega na budzeniu szerszej łączności i braterstwa, które powinny rządzić społeczeństwem.

Na tej idei Towarzystwo oparło organizację, liczącą dzisiaj kilka tysięcy członków.

Po przemówieniu p. Prezesa Kożuchowskiego zabierali głos pp.: sen. Pulnarowicz (Okr. Przemyski), dr. Robel (Okr. Śląski), ks. dziek. Miodoński (Okr. Przemyski), insp. Breza (Okr. Poleski), p. Wnuk (Okr. Przemyski), ppłk. Keller (Okr. Przemyski), gen. Górecki (Rada Główna), red. Wścieklica (Zarząd Główny), dyr. Stark (Okr. Nowogródzki), gen. Mackiewicz (Okr. Białostocki), dr. Grzesik (Okr. Lwowski), p. Knichowiecki (Okr. Poleski), mjr. Zalewski (Okr. Przemyski), płk. Widacki (Okr. Tarnopolski), p. Dunin-Markiewicz (Okr. Poleski), inż. Łastowski (Okr. Wileński), mgr. Zawadzki (Okr. Poleski).

W wyniku ożywionej dyskusji Walny Zjazd uchwalił następujące rezolucje.

I.

Zważywszy, że T. R. Z. W. w całokształcie sytuacji gospodarczej i społecznej Ziem Wschodnich stawia sobie następujące zadania:

1) podniesienia gospodarczego i kulturalnego poziomu Ziem Wschodnich, aby Ziemie te osiągnęły aktywny udział we wszystkich przejawach życia Rzeczypospolitej Polskiej,
2) organizowanie pracy dla uruchomienia moralnych, kulturalnych i organizacyjno - społecznych wartości społeczeństwa polskiego na Ziemiach Wschodnich oraz wzmożenia jego siły przez dopływ zdrowych gospodarczo elementów społecznych,
3) koordynacji wysiłków społecznych w województwach centralnych i zachodnich dla uznania i realizowania gospodarczych i społecznych potrzeb Ziem Wschodnich.

II.

Zjazd stwierdza, że zadania te winny być osiągnięte przez uświadomienie całego społeczeństwa o znaczeniu rozwoju Ziem Wschadnich dla całokształtu rozwoju Państwa, ustalając podstawowe tezy, że:

1) obecny rozwój gospodarczy Państwa jest jednostronny, gdyż wszelkie dziedziny pracy na wschodzie Państwa nie są dostatecznie wyposażone w niezbędne czynniki pomocy, co zabija rentowność, prowadzi do braku równowagi w dziedzinie cen, do szkodliwego przeludnienia na wsi, do zahamowania postępów w produkcji rolnej, wreszcie do niebezpiecznej dla życia publicznego koncentracji, chronicznych ognisk przemysłowego bezrobocia na zachodzie Polski;
2) zasadniczą przyczyną niedostatecznego rozwoju gospodarczego Ziem Wschodnich jest brak należytego zagospodarowania Ziem Wschodnich przez kapitał publiczny, przy czym stwierdza, że dotychczasowa polityka gospodarcza nie uwzględniła w dostatecznej mierze potrzeb Ziem Wschodnich, co odbijało się ujemnie nie tylko na jej stanie ekonomicznym, ale również na możliwościach rozwojowych całej Rzeczypospolitej;
3) słaby udział w procesie kapitalizacji jest wynikiem słabego rozwoju kulturalnego i gospodarczego tej części kraju;
4) brak przemysłu przetwórczego i wyposażenia handlowo-komunikacyjnego prowadzi z konieczności do zubożenia kraju i eksportowania surowców nie uszlachetnionych pracą człowieka.

III.

W uwzględnieniu powyższego stanu rzeczy Zjazd wzywa władze Towarzystwa:

1) do poczynienia właściwych kroków, aby w czteroletnim programie inwestycyjnym Ziemie Wschodnie znalazły właściwe uwzględnienie, odpowiadające znaczeniu tych ziem dla rozbudowy życia gospodarczego Rzeczypospolitej;
2) do współdziałania z organami samorządu gospodarczego i innymi organizacjami gospodarczymi w opracowaniu programu gospodarczego na następujących zasadach:

   w dziedzinie rolnictwa — zwiększenie dochodu społecznego i poprawa rentowności może być osiągnięta przez dalsze zwiększenie powierzchni użytkowej i najwydatniejsze jej zużytkowanie, podniesienie kultury rolniczej, rozwój przetwórstwa płodów rolniczych i spółdzielczości rolniczej;

   w dziedzinie zagadnień surowcowych — surowce krajowe mogą uzyskać lepszą cenę im większy będzie w nich udział pracy człowieka, ten surowiec przerabiającej, im lepsze będą warunki jego segregacji, przechowania, standaryzacji, konserwacji oraz obniżenia kosztów przewozu. Surowce krajowe winny korzystać z większej ochrony przed stale zwiększającym się przenikaniem surowców zagranicznych;

w dziedzinie przemysłu przetwórczego — rozbudowa przemysłu przetwórczego winna być oparta na podstawowym programie preferencji podatkowej, rozbudowie środków komunikacji, opracowaniu polityki taryfowej i energietycznej;

w dziedzinie handlowej — obrót towarowy, dokonywany przez sfery handlowe i spółdzielcze w celu uniknięcia zwyżki kosztów pośrednictwa winien opierać się na wyposażeniu we wszelkie urządzenia, przechowania, składowania, segregacji, ładowania i transportowania, które ułatwiają ochronę towaru przed zniszczeniem, zanieczyszczeniem i pozwalają na uzyskanie kredytów pod zastaw dokumentów;

w dziedzinie komunikacyjnej — intensywna budowa dróg bitych i kolejowych przyczynią się do obniżenia kosztów pośrednictwa zwłaszcza na terenach wschodnich ich pozbawionych.

3) Zjazd uważa, że warunkiem przywrócenia równowagi pomiędzy Ziemiami Wschodnimi a resztą kraju jest rozbudowa skupień miejskich, które winny stać się ośrodkiem kultury i nauki oraz rozwijać rzemiosło, koncentrować obroty handlowe i przerabiać surowce krajowe.

W pierwszym rzędzie ośrodki miejskie i przemysłowe winny stać się rynkiem dla najbliższych okolic rolniczych.

IV.

W dziedzinie zadań organizacyjnych i wychowawczych prace powinny być oparte na następujących zasadach, że każda praca zbiorowa, każdy wysiłek skierowany dla osiągnięcia realnego celu opiera się na wartości moralnej i przygotowaniu człowieka. Praca na Ziemiach Wschodnich w warunkach gospodarczo trudnych wymaga silnego typu człowieka, świadomego ciążących na nim zadań.

Wychowanie społeczne działacza winno być oparte na poczuciu i wewnętrznym przekonaniu o zadaniach, które są do osiągnięcia i które muszą być osiągnięte. Każdy świadomy zadań członek społeczności polskiej winien mieć charakter konstruktywny i przedsiębiorczy. Pracy jego na Ziemiach Wschodnich winno przyświecać poczucie gospodarza odpowiedzialnego za dolę i niedolę powiatu czy miasta.

V.

1) Zjazd wzywa władze Towarzystwa do prowadzenia akcji:
— wykazującej znaczenie i rolę Ziem Wschodnich w rozwoju kulturalnym Polski,

— wykazującej konieczność wzajemnego przenikania kulturalnego poszczególnych dzielnic;

2) Zjazd wzywa członków T. R. Z. W., którzy pracują w centrum kraju, aby praca ich opierała się na następujących zasadach:

— praca dla Ziem Wschodnich nie jest dobroczynnością, lecz obowiązkiem i honorem,

— Ziemie Wschodnie należy znać, poznawać, odwiedzać, utrzymywać łączność i pozostawać stale w kulturalnym i duchowym kontakcie.

3) Zjazd wzywa młode pokolenia, zwłaszcza pochodzące z Ziem Wschodnich, do pracy nad podniesieniem poziomu życia gospodarczego i utrzymywania kultury społecznej i narodowej na Ziemiach Wschodnich.

Zjazd wyraża przekonanie, że postęp gospodarczy i moralny kraju nie będzie osiągnięty, jeżeli trwać będzie nadal dopływ sił młodych z terenu, jeżeli energiczniejsze elementy po studiach nie będą wracać do siedzib i warsztatów pracy na miejscu.

4) Zjazd wzywa władze Towarzystwa do zwrócenia uwagi społeczeństwa i władz publicznych na konieczność zaopiekowania się młodym, dorastającym pokoleniem Ziem Wschodnich, któremu należy ułatwić zdobycie wiedzy fachowej i znalezienie pracy na Ziemiach Wschodnich.

5) Zjazd wzywa władze Towarzystwa do energicznego zajęcia się sprawą powiększenia etatów parafii rzymsko-katolickich, jako ostoi religijnej ludności polskiej, wobec ciągłej utraty dusz polskich, zwłaszcza w Małopolsce Wschodniej z powodu braku księży i kościołów.

Po sprawozdaniu Głównej Komisji Rewizyjnej za r. 1935 i 1936, które złożył przewodniczący Komisji p. Dyr. Józef Frycz — Walny Zjazdu udzielił Zarządowi Głównemu absolutorium i dokonał wyboru władz naczelnych Towarzystwa Rozwoju Ziem Wschodnich.

Skład tych władz, po ukonstytuowaniu się i przewidzianej statutem kooptacji, przedstawia się obecnie następująco:

A. RADA GŁÓWNA:

P r e z e s: Aleksander Prystor, marszałek Senatu.

W i c e p r e z e s i: Dr. Henryk Gruber, prezes Pocztowej Kasy Oszczędności, Dr. Bronisław Hełczyński, pierwszy prezes Najw. Tryb. Admin.

S e k r e t a r z: Dr. Adam Stebelski, historyk.

C z ł o n k o w i e: Michał Butkiewicz, dyrektor Tramw. i Autob. Miejsk. m. Warszawy, Władysław Byrka, prezes Banku

Polskiego, ś. p. Kazimierz Gintowt-Dziewałtowski, wicewojewoda wileński, Wojciech Gołuchowski, senator, Dr. Roman Górecki, prezes Banku Gospodarstwa Krajowego, Gen. Bryg. Czesław Jarnuszkiewicz, dowódca Okr. Korp. Nr. IX, Gen. Dyw. Tadeusz Kasprzycki, minister spraw wojskowych,Mieczysław Mackiewicz, gen. bryg. w st. sp., Stanisław Paprocki, dyrektor Instytutu Badań Spr. Narodowość., Jan Piłsudski, wiceprezes Banku Polskiego, Konstanty Rdułtowski, senator, Jan Rzymowski, prezes Sądu Najwyższego, Gen. Broni Kazimierz Sosnkowski, inspektor armii, Gen. Broni Lucjan żeligowski, poseł.

B. ZARZĄD GŁÓWNY:

Prezes: Józef Kożuchowski, wiceprezes Banku Gospodarstwa Krajowego.

Wiceprezes I: Piotr Jarocki, dyrektor adm. Pocztowej Kasy Oszczędności.

Wiceprezes II: Zygmunt Beczkowicz, senator.

Wiceprezes III: Kazimierz Skórewicz, em. profesor architektury.

Sekretarz: Dr. Ludwik Grodzicki, naczelnik wydz. Główn. Urzędu Statyst.

Skarbnik: Stanisław Polniak, naczelnik wydz. Min. Skarbu.

Członkowie Kom. Wykon.: Ppłk. Dypl. Janusz Dżugay, dyrektor biura wojsk. M. R. i R. R., Czesław Kadenacy, wicedyrektor Państw. Banku Rolnego.

Członkowie: Bolesław Baranowski, naczelnik wydz. Pocztowej Kasy Oszczędn., Płk. Dypl. Zygmunt Bohusz-Szyszko, zast. dowódcy K. O. P., Płk. Dypl. Władysław Kiliński, szef gabinetu ministra S. Wojsk, Emil Modrycki, dyrektor naczelny Banku Polska Kasa Opieki, Alfred Naleszkiewicz, em. naczelnik wydziału Min. Skarbu, Bohdan Podoski, wicemarszałek Sejmu, Józef Poniatowski, dyrektor biura ekon. Prez. Rrady Ministrów, Kazimierz Strzegocki, wiceprezes Pocztowej Kasy Oszczędności, Dr. Marian Wilczyński, wicedyrektor Pocztowej Kasy Oszczędn.,

Zastępcy członków: Dr. Tadeusz Cieślak, etnograf, Tadeusz Garczyński, dyrektor Polskiej Centr. Importu Kawy, Dr. Izydor Kafliński, naczelnik wydz. Nacz. Dyr. Lasów Państw., Dr. Stanisław Łęcki, radca Ministerstwa Skarbu, Mieczysław Węgrzecki, naczelnik wydziału P. B. P. „Orbis", Jan Wilczyński, szef wydz. propagandy P. L. L. „Lot".

C. GŁÓWNA KOMISJA REWIZYJNA.

Władysław Bartosik, naczelnik wydz. Pocztowej Kasy Oszczędn., Józef Frycz, wicedyrektor Pocztowej Kasy Oszczęd-

ności, Andrzej Prymon, inspektor Min. Poczt i Telegrafów, Klemens Remer, wicedyrektor Banku Gospodarstwa Krajowego. Konstanty Zachert, inżynier.

Dalsze obrady Walnego Zjazdu odbyły się w tym samym dniu w dwóch Komisjach, obradujących na prawach Walnego Zjazdu: dla spraw organizacyjnych i gospodarczych.

Komisji dla spraw organizacyjnych przewodniczył p. Sen. Zygmunt Beczkowicz, a referat wygłosił p. Dyr. Piotr Jarocki.

Przedmiotem referatu były następujące sprawy:
1) organizacja Kół wschodnich,
2) wytyczne prace dla Kół i Okręgów wschodnich,
3) współpraca Okręgów wschodnich z Zarządem Głównym i Okręgami centralnymi i zachodnimi,
4) organizacja i zadania Okręgów zachodnich,
5) zagadnienie młodzieży akademickiej i dopływu inteligencji na Ziemie Wschodnie,
6) stosunek do innych organizacji.

Referent omówił rolę T. R. Z. W. w życiu Polski, podkreślając, że T. R. Z. W.

— w całej swej działalności jest nastawione na rozwój Ziem Wschodnich i na wiązanie jak najściślej Ziem Wschodnich z resztą Polski,

— zajmuje się całokształtem Ziem Wschodnich i stara się w ramach interesów Państwa znaleźć wytyczne działania należycie uzasadnione i mające szanse realizacji,

— jest organizacją niezależną i kieruje się wyłącznie obiektywnymi kryteriami,

— nie konkuruje z innymi organizacjami, lecz pomaga, a działać zaczyna wtedy, gdy tego wymaga interes terenu,

— jest jedyną organizacją, która dzięki swemu ustrojowi i składowi potrafi znaleźć poparcie opinii szerokich kół społeczeństwa dla postulatów Ziem Wschodnich.

Następnie referent zanalizował zadania Kół Wschodnich, zwrócił uwagę, że Koła te powinny się starać o skupienie w pierwszym rzędzie ludzi niezaangażowanych w innych organizacjach, a wartościowych społecznie, oraz powinne pociągać do pracy młode pokolenie, a przede wszystkim tych, którzy przeszli przez harcerstwo.

Okręgi zachodnie powinny współpracować z Zarządem Głównym w realizowaniu programu jego pracy. W szczególności powinny prowadzić ożywioną propagandę postulatów Ziem Wschodnich, popierać wydawnictwa popularyzujące wiedzę o Ziemiach Wschodnich i urządzać odczyty na temat aktualnych

zagadnień. Jako prelegentów należałoby zapraszać ludzi z terenu Ziem Wschodnich, jeżeli chodzi o referaty informacyjne. Referaty o charakterze naukowym mogliby wygłaszać znawcy Ziem Wschodnich, mieszający w Warszawie. Okręgi centralne i zachodnie powinny popierać turystykę na Ziemie Wschodnie, zbyt wyrobów ludowych pochodzących z Ziem Wschodnich, sadownictwo, zielarstwo, opiekować się dziećmi z Ziem Wschodnich, tworzyć Koła szkolne dzieci z centrum Państwa dla utrzymywania kontaktu z dziećmi z Ziem Wschodnich.

Następnie referent omówił niezmierną doniosłość zagadnienia wychowania i przygotowania kadr inteligencji, która, idąc na Ziemie Wschodnie, byłaby przejęta ideami T. R. Z. W.

Kończąc, referent wyraził nadzieję, że nasze placówki terytorialne na Ziemiach Wschodnich staną się najpoważniejszym czynnikiem czujności, ładu, wytrwałości i konsekwencji w działaniu. Tych cech charakteru tak brak na wszystkich polach, że warto się pokusić o ich zaszczepienie tym, którzy łączą się w T. R. Z. W. dla pracy nad rozwojem Ziem Wschodnich. Mając ustalić wytyczne prac na przyszły okres uderzyć należy w silny ton wiary w naszą organizację, wiary w jej misję do wykonania — wielkiej pracy dla Ziem Wschodnich i na Ziemiach Wschodnich.

W dyskusji nad referatem zabierali głos pp.: Sen. Beczkowicz (Zarząd Główny), Marsz. Podoski (Okręg Stołeczny), Inż. Bieńkowski (Okr. Lwowski), Gen. Mackiewicz (Okr. Białostocki), p. Wnuk (Okr. Przemyski), Sen. Pulnarowicz (Okr. Przemyski), Płk. Keller (Okr. Przemyski), Płk. Widacki (Okr. Tarnopolski), p. Dunin-Markiewicz (Okr. Poleski), Dr. Stebelski (Rada Główna).

Tezy referatu p. Dyr. Jarockiego i uchwały komisji dla spraw organizacyjnych stały się podstawą do opracowania „Instrukcji organizacyjnej dla Okręgów i Kół Wschodnich”, którą rozesłano wszystkim Okręgom T-wa i Kołom na Ziemiach Wschodnich.

Komisja dla spraw Gospodarczych obradowała pod przewodnictwem p. adw. dr. Grzesika Stanisława.

Zebranie otworzył sekretarz Zarządu Głównego p. Dr. Grodzicki Ludwik, stwierdzając, że pomimo wytężonych prac, prowadzonych od dwóch lat przez Zarząd Główny nad opracowaniem planu gospodarczego T. R. Z. W. dla Ziem Wschodnich — planu takiego dotąd nie dało się stworzyć.

Trudności, które stanęły na przeszkodzie były następujące:
a) położenie geograficzne Ziem Wschodnich i wynikająca

z niego potrzeba zróżniczkowania planu dla poszczególnych terenów,

b) brak wiadomości i materiałów z terenu,

c) trudności przy systematyzacji i ustaleniu hierarchii potrzeb terenów.

Nie mogąc w tych warunkach utworzyć planu gospodarczego, Zarząd Główny pragnie w tym gronie sprecyzować drogi, wiodące:

a) do ustalenia i

b) do przeprowadzenia planu.

Ustalenie planu jest możliwe tylko:

a) przez uświadomienie sobie potrzeb terenu przez każdą komórkę organizacyjną,

b) ujęcie tego w formie gotowej przez ośrodki okręgów,

c) przedstawienie materiału Zarządowi Głównemu.

Wyciągnięcie wniosków z otrzymanego w ten sposób materiału z terenu oraz zestawienie ich z badaniami prowadzonymi przez Zarząd Główny, może ułatwić stworzenie planu gospodarczego.

Dla przeprowadzenia opracowanego już planu potrzeba:

a) nastawienia społeczeństwa Ziem Wschodnich w kierunku stworzenia woli jednolitej do osiągnięcia swych sprecyzowanych dokładnych żądań,

b) wytłumaczenia społeczeństwu z innych dzielnic konieczności uprzywilejowania Ziem Wschodnich przy przeprowadzeniu planu inwestycyjnego dla całego Państwa. Osiągnąć to można przez poczynienie znacznych wkładów i uwzględnienie w ustawodawstwie i rozporządzeniach odrębności tych Ziem.

Najlepszym środkiem propagandowym do osiągnięcia tego celu byłaby propaganda przeprowadzona na podstawie materiałów pochodzących z terenu.

Do czasu ustalenia planu gospodarczego, Zarząd Główny będzie załatwiał w dalszym ciągu potrzeby doraźne, starając się wprowadzić w życie wytyczne postawione w przemówieniu. Referent prosił by dyskusja z jednej strony uwzględniła, w jaki sposób możnaby było osiągnąć zamierzenia w kierunku ustalenia definitywnego planu gospodarczego, a z drugiej strony, by w dyskusji podniesiono, jakie są najbardziej palące dezyderaty Okręgów reprezentowanych na Komisji.

Następnie w dyskusji nad referatem zabrali głos: dyr. Stark (Okr. Nowogródzki), p. Breza (Okr. Poleski), p. inż. J. Łastowski (Okr. Wileński), p. Osiowski (Okr. Przemyski), p. inż. Cz. Knichowiecki (Okr. Poleski), p. red. Wścieklica (Zarz. Główny), dyr. Garczyński (Zarząd Główny), dyr. Szempliński (Okr. Wo-

łyński), Dr. Łęcki (Zarz. Główny), p. Prezes Kożuchowski (Zarz. Główny).

Po wyczerpującym omówieniu postulatów gospodarczych poszczególnych okręgów Dr. L. Grodzicki oświadczył, że Zarząd bardzo wielką uwagę będzie przykładał do badań prowadzonych zarówno w terenie, jak i w Warszawie.

Komisja Naukowa Badań Ziem Wschodnich ściśle współpracując z T. R. Z. W. zwróciła się do wszystkich Szkół Wyższych z propozycją wydania studentom w pracach seminaryjnych i dyplomowych tematów związanych z zagadnieniami Ziem Wschodnich.

Dla przygotowania działaczy społecznych i pionierów w pracy na Ziemiach Wschodnich — Towarzystwo Rozwoju Ziem Wschodnich dołoży starań, ażeby prócz Warszawy również i w innych miastach uniwersyteckich były prowadzone cykle wykładów wzorowanych na Studium o Ziemiach Wschodnich.

WYTYCZNE DZIAŁALNOŚCI T. R. Z. W. NA R. 1937.

Dotychczasowe wyniki pracy oraz uchwały Walnego Zjazdu i Komisji Zjazdowych stały się podstawą do ustalenia wytycznych działalności T. R. Z. W. na rok 1937.

Projekt tych wytycznych był omawiany na posiedzeniu Komitetu Wykonawczego, a następnie przyjęty przez Zarząd Główny na plenarnym posiedzeniu dnia 15 listopada 1936 r.

Wytyczne te dotyczą władz naczelnych, poszczególnych jednostek organizacyjnych oraz specjalnych sekcji i komitetów.

Na pierwszy plan wysunęła się akcja, mająca na celu poparcie inwestycji na Ziemiach Wschodnich, a przede wszystkim uzyskanie dla Ziem Wschodnich jak największego udziału w 4-letnim planie inwestycyjnym.

Następne ustępy dotyczą poszczególnych dziedzin życia gospodarczego i kulturalnego. Zwrócono również uwagę na zagadnienie dopływu inteligencji, koordynację sił polskich w terenie, budzenie i popieranie inicjatywy terenu, prowadzene propagandy i poparcie turystyki. Duży nacisk zwracać się będzie na zagadnienie młodzieży. Wr. 1937 będzie w dalszym ciągu wydawana informacja dla członków Sekcji Prasowej; będzie również przygotowany „Rocznik Ziem Wschodnich" na r. 1938. Przewiduje się wreszcie wydawanie periodycznego wydawnictwa T. R. Z. W.

Zarząd Główny będzie ściśle współpracował z Instytutem Gospodarczym Ziem Wschodnich, Kołem Ekonomistów przy T. R. Z. W. i Komitetem Opieki nad Pobojowiskami Legionów Polskich.

AKCJA T. R. Z. W. W ZWIĄZKU Z 4-LETNIM PLANEM INWESTYCYJNYM RZĄDU.

W ostatnich dwóch miesiącach r. 1936 oraz w styczniu r. b. główny wysiłek Towarzystwa Rozwoju Ziem Wschodnich skierowany był na akcję zmierzającą do zapewnienia Ziemiom Wschodnim słusznego i możliwie największego udziału w 4-letnim planie inwestycyjnym, przygotowanym przez Rząd.

Kierownictwo akcji powierzone zostało Wiceprezesowi Zarządu Głównego — p. Sen. Beczkowiczowi.

Akcja polega na:

1) przedstawieniu Rządowi zasadniczego stanowiska Zarządu Głównego Towarzystwa Rozwoju Ziem Wschodnich w powyższej sprawie,
2) dalszym kontynuowaniu przez specjalnie powołaną w tym celu komisję pracy nad kompletowaniem i przepracowaniu całego dostępnego Zarządowi Głównemu materiału, dotyczącego inwestycji na Ziemiach Wschodnich,
3) zmobilizowaniu opinii publicznej w centrum Państwa,
4) zainicjowaniu akcji na terenie parlamentarnym,
5) zmobilizowaniu opinii, czynników najbardziej w tej sprawie zainteresowanych t.j. Ziem Wschodnich.

W wyniku wyczerpującej dyskusji na posiedzeniach Komitetu Wykonawczego i Zarządu Głównego ustalono treść memoriału, w którym T. R. Z. W. zajęło stanowisko, że inwestycje muszą być w pierwszym rzędzie skierowane na Ziemie Wschodnie. Memoriał ten został przedstawiony dnia 12.XII.36 p. Premierowi przez Prezesa Rady Głównej — p. Marszałka Aleksandra Prystora i Wiceprezesa Zarządu Głównego — p. Sen. Z. Beczkowicza.

Memoriał ten brzmiał następująco:

Od szeregu lat wybija się na pierwszy plan wśród trudności, które ma do zwalczania Rząd Rzeczypospolitej, sprawa bezrobocia. Brak pracy rośnie z jednej strony na skutek zmniejszenia się eksportu i kurczenia się wewnętrznych rynków, z drugiej strony zaś na skutek dużego przyrostu naturalnego ludności, który co roku zwiększa kadry poszukujących pracy.

Od szeregu lat poświęcono temu zagadnieniu dużo uwagi, zwalczając początkowo bezrobocie z normalnych budżetów corocznych, a następnie przez stworzenie Funduszu Pracy, w którego ręce złożono kierownictwo i inicjatywę do przeprowadzenia znacznej części inwestycji, uskutecznianych z funduszów publicznych.

Nasilenie bezrobocia było od samego początku największe tam, gdzie rozwinięty jest silnie przemysł, to znaczy w zachod-

nich dzielnicach, gdzie okolice uprzemysłowione są silnym skupiskiem robotniczym.

To też dążono od pierwszej chwili do doraźnego chociażby zaspakajania potrzeb tych mas robotniczych przez uruchomienie robót publicznych albo wprost w miejscowościach, dotkniętych chronicznym bezrobociem, albo też ich najbliższej okolicy.

Towarzystwo Rozwoju Ziem Wschodnich zwracało od dłuższego czasu uwagę na zaniedbanie Ziem Wschodnich na każdym polu, Wicepremier Kwiatkowski zaś w swoim przemówieniu na zeszłorocznej naradzie gospodarczej postawił trafną diagnozę, że jednym z powodów schorzeń organizmu gospodarczego kraju jest nierówność gospodarcza i kulturalna dzieląca zachód od wschodu Rzeczypospolitej. Wyżej wspomniany sposób zwalczania bezrobocia tam, gdzie to bezrobocie najsilniej się objawia, nie przyczynia się stanowczo do wyrównania przepaści, dzielącej Polskę A od Polski B, lecz ją pogłębia, stwarzając z jednej strony tereny raczej przeinwestowane, z drugiej zaś strony nic lub bardzo niewiele czyniąc dla gospodarczego podniesienia Ziem Wschodnich.

Również i zwiększenie zdolności konsumcyjnych części bezrobotnego społeczeństwa na zachodzie Rzeczypospolitej nie zwiększa zatrudnienia w przemyśle lub zwiększa je nieznacznie, gdyż bezrobotny pracuje tylko przez kilka letnich miesięcy, w zimie wegetuje i nie jest w tym okresie konsumentem, któryby miał choćby minimalne znaczenie na rynkach gospodarczych.

W ostatnich czasach kwestia bezrobocia zimowego stała się tak palącą, że Rząd Rzeczypospolitej był zmuszony, wobec braku na powyższe cele środków z normalnych dochodów podatkowych, zwrócić się do ofiarności społeczeństwa.

Towarzystwo Rozwoju Ziem Wshcodnich stoi na stanowisku, że jednym możliwym środkiem, za pomocą którego możnaby skutecznie zwalczyć bezrobocie, jest zwiększenie zdolności konsumcyjnych ludności olbrzymiej części Rzeczypospolitej, mianowicie wschodu Polski. Ludność bowiem tych ziem ma minimalne potrzeby i zaspakaja je przeważnie drogą samowystarczalności, poza tym zaś gospodarka rolna na tych ziemiach jest prymitywna, zużywa tylko znikome ilości nawozów pomocniczych i nie ma ulepszonych narzędzi rolniczych. Ludność Ziem Wschodnich jest oddawna przyzwyczajona do ciężkich warunków życia, a te zmuszają ją w dotychczasowych warunkach do dalszego ograniczenia swych potrzeb.

Obecny niski stan gospodarczy Ziem Wschodnich dałby się jeszcze pewien czas utrzymać, gdyż ludność tamtejsza nie uświadamia sobie dostatecznie, że można w ogóle inny tryb życia prowadzić, niż ten, do jakiego od wieków nawykła. Jednak ten niski stan gospodarczy ciąży na całości Rzeczypospolitej, która tak długo będzie ulegała różnym schorzeniom ekonomicznym, jak

długo Ziemie Wschodnie będą pogrążone w bierności gospodarczej. Dopiero wtedy, gdy stworzymy na tych rozległych terenach nowych konsumentów wyrobów przemysłu zachodniej części Rzeczypospolitej, będą ustępowały wyżej wspomniane niedomagania organizmu gospodarczego, a przede wszystkim bezrobocie.

Gdyby w niedalekiej przyszłości uwzględniono w stopniu o wiele wyższym, niż dotychczas potrzeby inwestycyjne Ziem Wschodnich, to część gotówki, zużytej na te inwestycje, opłaciłaby wytwory przemysłu zachodniej Polski, potrzebne na dokonanie tych inwestycji. Druga część kapitału inwestycyjnego dotarłaby na Ziemie Wschodnie, jako zapłata za dokonaną przez miejscową ludność robociznę. Ustałby dopływ bezrobotnych ze wschodnich części Rzeczypospolitej, który obecnie, nie mogąc znaleźć zatrudnienia u siebie, kieruje się w znacznej ilości do okręgów przemysłowych, gdyż nawet jako bezrobotni mają tam nieraz większe możliwości przeżycia, niż u siebie, zaś środki pieniężne, zapłacone przemysłowi zachodniej Polski za jego wytwory, zużyte na dokonanie inwestycji na Ziemiach Wschodnich, zwiększyłyby zatrudnienie w okręgach przemysłowych. Pewna ilość wykwalifikowanych robotników z zachodniej części kraju przeniosłaby się na stałe do wschodniej części Polski w poszukiwaniu za pracą, która byłaby tam wobec zwiększenia tempa inwestycyjnego łatwiejsza w pierwszym okresie do znalezienia, niż w okręgach przemysłowych.

Ta część kapitałów inwestycyjnych, która wpłynęłaby na Ziemie Wschodnie, ożywiając tamtejsze tętno gospodarcze, nie zatrzymałaby się jednak tam, lecz zostałaby wydatkowana na przetwory przemysłu zachodniej Polski dla zintensyfikowania gospodarstw rolniczych i zaspokojenia obudzonych potrzeb życiowych.

Inwestycje państwowe w kraju tak zaniedbanym gospodarczo, jak Ziemie Wschodnie, pociągną również za sobą cały szereg inwestycji prywatnych, które staną się możliwe dopiero po wybudowaniu odpowiednich linii kolejowych oraz dróg bitych, wreszcie po wspomnianym już ogólnym ożywieniu tętna gospodarczego wschodu Rzeczypospolitej.

Na podstawie więc powyższych rozważań Towarzystwo Rozwoju Ziem Wschodnich poczytuje sobie za obowiązek zwrócenie uwagi Rządu Rzeczypospolitej na konieczność inwestowania z środków publicznych przede wszystkim na Ziemiach Wschodnich, w przekonaniu, że w ten sposób osiągnie się większe wyniki na skutek zwiększenia zatrudnienia w okręgach przemysłowych Rzeczypospolitej z jednej strony, i na skutek podniesienia gospodarczego Ziem Wschodnich z drugiej.

Towarzystwo Rozwoju Ziem Wschodnich prosi przeto o uwzględnienie w dostatecznej mierze sprawy inwestycji na

Ziemiach Wschodnich w obecnie opracowanym 4-letnim planie inwestycyjnym, przy czym uważa, że bardzo znaczna część środków, stojących do dyspozycji Państwa w obecnej chwili, powinna iść na wschód, by uzdrowić stan gospodarczy Rzeczypospolitej przez zacieranie różnic, dzielących Polskę A od Polski B.

Towarzystwo Rozwoju Ziem Wschodnich, nie chcąc obciążać niniejszego pisma szczegółowymi rozważaniami, pragnie tylko zaznaczyć, że od szeregu lat zajmuje się potrzebami gospodarczymi Ziem Wschodnich i, że chętnie służy w razie potrzeby wynikami tych prac.

Złożenie p. Premierowi memoriału Towarzystwa stało się zapoczątkowaniem dalszej akcji Zarządu Głównego na tym polu. Celem przepracowania formy realizacji postulatów Ziem Wschodnich w dziedzinie inwestycji i ustalenia zasadniczej linii wytycznej, którąby można przedstawić w dalszym ciągu Rządowi — Zarząd Główny powołał pod przewodnictwem p. Sen. Beczkowicza specjalną komisję.

Komisja ta wyłoniła podkomisje:

a) dla spraw komunikacji,
b) dla spraw inwestycji miejskich o charakterze tak konsumcyjnym, jak i handlowym,
c) dla spraw inwestycji rolnych.

Podkomisje prowadzą od połowy grudnia 1936 r. intensywnie swoje prace.

Równocześnie p. Sen. Beczkowicz zainicjował rozpoczęcie równoległej akcji na terenie parlamentu. W dniu 22 grudnia ub. r. odbyło się pierwsze zebranie posłów i senatorów woj. północno-wschodnich przy udziale 24 osób.

W wyniku dyskusji uznano jednogłośnie potrzebę stałej współpracy przede wszystkim grup regionalnych: wileńskiej, nowogródzkiej, białostockiej i poleskiej, w tym celu uchwalono wyłonić stałą komisję z przewodniczących wymienionych grup oraz przedłożyć Rządowi dezyderaty, dotyczące planu inwestycyjnego przed wniesieniem go do Izb Ustawodawczych.

Do Komisji tej zostali wybrani pp.: Sen. Beczkowicz, Sen. Ehrenkreutz, Wicemarszałek Podoski, Poseł Sarnecki i Sen. Terlikowski.

Do grupy posłów woj. północno-wschodnich dołączyli się następnie przedstawiciele parlamentarni woj. wołyńskiego i w ten sposób jednolitość akcji przedstawicieli całych Ziem Wschodnich z wyjątkiem Małopolski Wschodniej została zapewniona.

Przedstawiciele parlamentarnych grup regionalnych woj. wileńskiego, białostockiego, nowogródzkiego, poleskiego i wołyń-

skiego w osobach: Posła Gen. żeligowskiego, Wicemarszałka Podoskiego, Sen. Beczkowicza, Sen. Ehrenkreutza, Sen. Jędrzejewicza, Sen. Rdułtowskiego i Sen. Terlikowskiego została przyjęta w dniu 15 stycznia 1937 r. przez p. Premiera Gen. Sławoj-Składkowskiego i przedstawiła p. Premierowi dezyderaty Ziem Wschodnich.

Nie poprzestając na zgłaszaniu dezyderatów Ziem Wschodnich bezpośrednio Rządowi — Zarząd Główny Towarzystwa Rozwoju Ziem Wschodnich zorganizował intensywną akcję prasowo-propagandową dla urobienia odpowiednio opinii publicznej całego społeczeństwa. W realizacji tej akcji spotkał się Zarząd Główny z wielką życzliwością i zrozumieniem całej polskiej prasy, która, nie poprzestając na zamieszczaniu komunikatów T. R. Z. W., dała w ostatnim trzymiesięcznym okresie wiele obszernych artykułów, omawiających konieczność inwestowania na Ziemiach Wschodnich. Zarząd Główny w miarę możności dostarczał prasie materiałów potrzebnych do opracowań publicznych.

Zarząd Główny, zdając sobie sprawę, że nawet najbardziej intensywna akcja na rzecz Ziem Wschodnich, prowadzona na terenie stolicy — nie poparta odpowiednio zdecydowanym głosem samego terenu nie da należytego rezultatu — przystępując do akcji, zwrócił się przede wszystkim z apelem do swoich placówek na Ziemiach Wschodnich o zaznaczenie w odpowiedni sposób swego stanowiska. Placówki na ziemiach centralnych i zachodnich proszono o zorganizowanie na tamtejszym terenie zebrań publicystycznych dla omówienia tego problemu i poparcie w ten sposób akcji Zarządu Głównego. Proszono również o poruszenie sprawy w miejscowej prasie.

W Nowogródku i Brześciu n/B odbyły się z inicjatywy Zarządów Okręgów T. R. Z. W. wojewódzkie konferencje gospodarcze przy współudziale przedstawicieli władz samorządu gospodarczego, Towarzystwa Rozwoju Ziem Wschodnich i in. organizacji społecznych. Na konferencjach tych omówiono bardzo szeroko i gruntownie dezyderaty województw do planu inwestycyjnego Rządu i powzięto zdecydowane rezolucje, żądające uwzględnienia ich potrzeb.

Wyniki tych konferencji odbiły się szerokim echem w prasie tak prowincjonalnej jak i stołecznej.

Podobne konferencje zostały zainicjowane przez Koła T. R. Z. W. w Baranowiczach, Postawach, Mołodecznie i Oszmianie.

Na podstawie wyników konferencji gospodarczej oraz posiadanych przez siebie i samorząd gospodarczy materiałów — opracował Zarząd Okręgu Poleskiego bardzo obszerny memoriał w tej sprawie. Memoriał ten został w dniu 17.XII.36 doręczony na specjalnej audiencji p. Premierowi przez delegację w składzie: Poseł Olewiński, Dyr. Kadenacy i Insp. Breza. P. Premier

przyjął delegację bardzo przychylnie. Następnie delegacja wręczyła memoriał tej samej treści p. Wiceministrowi Morawskiemu i p. Dyr. Martinowi.

Z innych terenów Ziem Wschodnich wpłynęło do władz szereg postulatów i żądań lecz w opracowywaniu ich Towarzystwo Rozwoju Ziem Wschodnich, jako odrębnie występująca organizacja, nie brało już udziału.

Jako dalszy krok akcji propagandowej wymienić należy wydanie przez Zarząd Główny memoriału złożonego p. Premierowi przez Okręg Poleski w formie odrębnej broszury, która, zawierając wiele konkretnego materiału, stanie się również poważnym atutem w walce T. R. Z. W. o przeprowadzenie postulatów Ziem Wschodnich.

Sprawa udziału, jaki winny mieć Ziemie Wschodnie w 4-letnim planie inwestycyjnym Rządu była w dniu 18.I.37 przedmiotem obrad Rady Głównej T. R. Z. W., która całkowicie akceptowała dotychczasową działalność Zarządu Głównego na tym polu.

Podając do wiadomości członków usiłowania nasze o zabezpieczenie Ziem Wschodnich należnego im udziału w inwestycjach — zaznaczamy, że zbiorowa akcja wszystkich czynników nie może zakończyć się jednorazowym wystąpieniem. Musimy dalej uparcie, wytrwale i konsekwentnie domagać się funduszów na inwestycje i starać się o jak najściślejsze sformułowanie postulatów i należyte ich uzasadnienie. Dopiero bowiem wtedy potrafimy przełamać uprzedzenia i niechęć, które przez tyle lat hamowały dopływ środków na rozwój Ziem Wschodnich.

Prosimy więc Okręgi i Koła Wschodnie, by opracowywały plany rozbudowy swego terenu i nadsyłały odpowiedni materiał Zarządowi Głównemu. Prosimy również o wpływanie na miejscową prasę oraz korespondentów pism stołecznych, by jak najczęściej poruszali w swoich pismach potrzeby Ziem Wschodnich.

SPRAWA MAŁOPOLSKI WSCHODNIEJ.

Zagadnienie Małopolski Wschodniej jest przedmiotem stałej i bacznej uwagi naczelnych władz Towarzystwa Rozwoju Ziem Wschodnich.

W czasie bytności Rady Głównej i Zarządu Głównego w Zaleszczykach i Tarnopolu w niach 27 i 28 września 1936 oraz w czasie Walnego Zjazdu delegatów T. R. Z. W. w dniu 11 października r. 1936 sprawa polskiego stanu posiadania w Małopolsce Wschodniej była przedmiotem bardzo zdecydowanych wypowiedzeń się przedstawicieli tego terenu.

Towarzystwo Rozwoju Ziem Wschodnich sprecyzowało swoje stanowisko w tej sprawie w memoriale złożonym Panu Premie-

rowi w dniu 17 października 1936 r. przez delegację w osobach: Prezesa Rady Głównej — p. Marszałka A. Prystora i Prezesa Zarządu Głównego — p. Ministra J. Kożuchowskiego.

Sprawami Małopolski Wschodniej zajmował się Komitet Wykonawczy Zarządu Głównego na szeregu posiedzeniach a dnia 7 stycznia b. r. Zarząd Główny na posiedzeniu plenarnym.

W dalszym ciągu sprawa ta była przedmiotem ożywionej dyskusji na posiedzeniu Rady Głównej Towarzystwa w dniu 18.I. 1937 r.

POSIEDZENIE RADY GŁÓWNEJ T. R. Z. W.

W dniu 18 stycznia 1937 r. odbyło się w Warszawie, ósme z kolei posiedzenie Rady Głównej Towarzystwa Rozwoju Ziem Wschodnich. W obradach, którym przewodniczył Prezes Rady — p. Marszałek Aleksander Prystor, wzięli udział Członkowie Rady Głównej tak z Warszawy, jak i z terenu Ziem Wschodnich oraz Członkowie Zarządu Głównego.

Przed przystąpieniem do porządku dziennego Rada uczciła pamięć zmarłego Członka Rady — ś. p. Kazimierza Gintowt-Dziewałtowskiego. Przemówienie Prezesa Rady podajemy na innym miejscu.

Następnie Rada powołała na Wiceprezesów: Dr. Henryka Grubera, prezesa Pocztowej Kasy Oszczędności i Dr. Bronisława Hełczyńskiego, pierwszego prezesa Najwyższego Trybunału Administracyjnego, na sekretarza Rady powołano Dr. Adama Stebelskiego i uchwaliła budżet Zarządu Głównego Towarzystwa Rozwoju Ziem Wschodnich na r. 1937.

Następnym punktem porządku dziennego była sprawa udziału Ziem Wschodnich w 4-letnim planie inwestycyjnym Rządu. Po referacie Wiceprezesa Zarządu Głównego — p. Sen. Zygmunta Beczkowicza, Rada przyjęła do wiadomości stanowisko Zarządu Głównego w tej sprawie, akceptowała jego dotychczasowe postępowanie, stwierdzając, że warunkiem rozładowania bezrobocia na zachodzie Państwa jest stworzenie przez inwestycje na Ziemiach Wschodnich pojemnego rynku zbytu na tym terenie.

Dalszą sprawą, którą zajęła się Rada na tym posiedzeniu — była kwestia położenia ludności polskiej w woj. południowo-wschodnich. Po obszernym i gruntownym referacie prof. uniwersytetu lwowskiego — Dr. Augusta Zierhoffera w tej sprawie — Rada, po dłuższym rozważeniu tej sprawy, uchwaliła przekazać Zarządowi Głównemu materiał ten dla rozważenia i wyciągnięcia odpowiednich wniosków.

INSTYTUT GOSPODARCZY ZIEM WSCHODNICH.

Organ Pracy Naukowej T. R. Z. W.

Instytut Gospodarczy Ziem Wschodnich rozpoczął swą działalność w dniu 20 października 1935 roku.

Pierwsze prace Instytutu poszły w kierunku kontynuacji badań przekazanych mu przez Komisję Naukowych Badań Ziem Wschodnich. W chwili obecnej opracowywane są następujące problemy:

1) Struktura posiadania i sposób użytkowania ziemi na Ziemiach Wschodnich (badania te uwzględnią również wyznanie właścicieli i zapas ziem).

2) Historia scalenia gruntów na Ziemiach Wschodnich oraz ewolucja gospodarstw dawniej scalonych.

3) Gospodarcze i społeczne skutki scalania gruntów na Ziemiach Wschodnich.

4) Poza rolnicza wytwórczość ludowa na Ziemiach Wschodnich na terenie b. zaboru rosyjskiego.

5) Poza rolnicza wytwórczość ludowa w woj. południowo-wschodnich.

6) Stan gospodarczy osiedli miejskich w województwie wołyńskim.

7) Stosunki gospodarcze w niektórych wybranych miastach woj. Stanisławowskiego (Kołomyja, Kosów, Kuty, Zabłotów).

8) Kartograficzne zobrazowanie zmian w wielkiej własności ziemskiej w 3-ch województwach południowo-wschodnich w czasokresie 1857—1931.

W roku budżetowym 1937/38 przewidziane jest wykończenie badań wyżej wymienionych i rozpoczęcie nowych, już to o charakterze pokrewnym, lecz na innych terenach Z. W. prowadzonych, już to dotyczących problemów dotąd zupełnie nie badanych. Przy wyborze tematów, Instytut musi oddać pierszeństwo tym, które nie tylko są ważne z punktu widzenia podniesienia poziomu gospodarczego Ziem Wschodnich, ale mogą liczyć na poparcie finansowe ze strony władz państwowych czy instytucyj społecznych. Musi też być ze względu na cele stawiane sobie przez Instytut, utrzymana przewaga prac o charakterze syntetycznym, a więc dotyczących całych połaci kraju lub wielkich działów życia gospodarczego Ziem Wschodnich nad pracami monograficznymi, omawiającymi tylko stosunki lokalne lub drobne odcinki rzeczywistości gospodarczej Ziem Wschodnich.

Z prac syntetycznych zamierzonych w roku przyszłym, wysuwają się na pierwszy plan badania nad możliwościami rozwojowymi i osadniczymi w miastach Ziem Wschodnich.

W dniu 20 grudnia 1936 r. odbyło się pierwsze Organizacyjne Zebranie Rady Naukowej Instytutu, na którym, zgodnie z Regulaminem Instytutu, dokonano uzupełniających wyborów. Obecnie skład Rady Naukowej Instytutu stanowią: prof. F. Bujak, prof. St. Ehrenkreuz, prof. St. Grabski, prof. J. Jagmin, b. woj. J. Krahelski, prof. Z. Ludkiewicz, Gen. T. Malinowski, doc. W. Ormicki, dyr. J. Poniatowski, doc. W. Styś, prof. St. Srokowski, prof. W. Staniewicz, doc. St. Świaniewicz, prof. W. Zawadzki, doc. A. Żabko-Potopowicz.

KOŁO MŁODYCH T. R. Z. W.

Zarząd Główny Towarzystwa Rozwoju Ziem Wschodnich przystąpił do organizowania Koła Młodych T. R. Z. W., autonomicznej jednostki organizacyjnej T. R. Z. W. podległej Zarządowi Głównemu.

Koło Młodych T. R. Z. W. będzie dążyło do skupienia ideowych i energicznych elementów, przede wszystkim pochodzących z Ziem Wschodnich i do przysposobienia ich do pracy na Ziemiach Wschodnich i dla Ziem Wschodnich.

Do zadań Koła należeć będzie w szczególności:

a) uświadamiać najszersze koła młodzieży o znaczeniu Ziem Wschodnich dla Państwa i o konieczności ich rozwoju oraz jak najściślejszego zespolenia z resztą Państwa;

b) utrzymywać kontakt z organizacjami młodzieży w szczególności z Harcerstwem i akademickimi Kołami Rozwoju Ziem Wschodnich;

c) starać się o skupienie młodzieży, która po ukończeniu studiów zamierza osiedlić się na Ziemiach Wschodnich;

d) zachęcać energicznych, ideowych i należycie zawodowo przygotowanych ludzi do osiedlenia się na Ziemiach Wschodnich i wskazywać duże możliwości gospodarcze dla przedsiębiorczego i silnego elementu;

e) nawiązać kontakt z młodzieżą kończącą szkoły średnie na Ziemiach Wschodnich, celem związania jej z pracami T. R. Z. W. po wstąpieniu do wyższych uczelni w centrum Państwa;

f) utrzymywać kontakt z jednostkami, które na skutek akcji Koła osiedlą się na Ziemiach Wschodnich;

g) przedstawiać Zarządowi Głównemu wnioski w sprawach związanych z pracą młodzieży na Ziemiach Wschodnich lub dla Ziem Wschodnich;

h) starać się, by Dom Akademicki stał się praktyczną szkołą przysposobienia młodzieży do pracy na Ziemiach Wschodnich;

i) popierać Studium o Ziemiach Wschodnich;

j) popierać turystykę na Ziemie Wschodnie, organizować kolonie, obozy i wycieczki;

k) organizować wycieczki grup fachowych, mające na celu badanie Ziem Wschodnich oraz popularyzowanie wiedzy wśród ludności;

l) pomieszczać w odpowiednich wydawnictwach artykuły informacyjne o pracy dla Ziem Wschodnich lub na Ziemiach Wschodnich względnie wydawać własne pismo, biuletyn lub też specjalne broszury;

ł) współpracować z Kołami i Okręgami T. R. Z. W. oraz Sekcjami Zarządu Głównego;

m) wykonywać zlecone przez Zarząd Główny zadania.

Członkami Koła Młodych T. R. Z. W. mogą być członkowie zwyczajni T. R. Z. W., słuchacze, absolwenci i doktoranci uczelni wyższych, szkół zawodowych itp. oraz osoby, które ukończyły studia i interesują się pracami Koła.

Informacji w tej sprawie udziela Biuro Zarządu Głównego.

STUDIUM O ZIEMIACH WSCHODNICH.

Semestr zimowy studium o Ziemiach Wschodnich został zakończony w dn. 16.XII.36.

W semestrze tym odbyły się następujące wykłady:

1. 21.X.36. — Doc. Dr. B. Zaborski — Polska Wschodnia. Ziemia i ludzie.
2. 23.X.36. — Red. R. Horoszkiewicz — Zagadnienia szlachty zaściankowej w woj. Półn. - wschodnich.
3. 28.X.36. — Nacz. B. Rychłowski — Melioracja na Ziem. Wschodnich. Polesie.
4. 30.X.36. — Kpt. Zieliński — Pobojowiska Legionów na Ziemiach Wschodnich.
5. 4.XI.36. — Dr. Stebelski — Stan gospodarczy Ziem Wschodnich w historycznym zakresie.
6. 6.XI.36. — Dyr. J. Poniatowski — Zaludnienie wsi.
7. 13.XI.36. — Dr. St. Orsini - Rosenberg —
8. 18.XI.36. — J. Orynżyna — Przemysł ludowy. Możliwości rozwoju i zbytu.
9. 20.XI.36. — Prof. W. Staniewicz — Zagadnienia rolnicze.
10. 25.XI.36. — Doc. J. Gątkiewicz — Spółdzielczość ruska na Ziemiach Wschodnich.
11. 27.XI.36. — Dyr. B. Rzepecki — Możliwość przemysłu na Ziemiach Wschodnich.
12. 2.XII.36. — Płk. dypl. St. Sadowski — Polski stan posiadania w Małopolsce Wschodniej.

13. 4.XII.36. — Nacz. A. Okołowicz — Współczesny ustrój agrarny a parcelacja.
14. 9.XII.36. — Dr. M. Prószyński — O przyrodzie i gospodarce ludzkiej w niektórych okolicach Polesia i woj. wschod.
15. 11.XII.36. — Nacz. T. Dałbor — Gospodarczy rozwój miast.
16. 16.XII.36. — Dr. L. Grodzicki — Zagadnienia komunikacyjne na Ziemiach Wschodnich.

Przeciętna frekwencja wynosiła 30 słuchaczy. Wykłady odbywały się w lokalu T. R. Z. W. — Marszałkowska 153 m. 1.

Zarząd Główny chcąc udostępnić wykłady członkom Towarzystwa uchwalił, że członkowie mogą bezpłatnie korzystać z wykładów za okazaniem legitymacji.

W nowym semestrze, który rozpoczął się dnia 15.I. 1937 r. odbędą się jeszcze następujące wykłady:

p. płk. dypl. St. Sadowski — Zagadnienie szlachty zaściankowej w woj. połudn. - wschodnich.

p. dr. K. Zawistowicz — Zagadnienia etniczne. Pogląd historyczny i stan obecny.

p. dr. St. Bieńkowski — Organizacja handlu drobnego na zasadach zbiorowych zakupów i współpracy z wytwórczością.

p. dr. St. Bieńkowski — Planowa organizacja Zrzeszeń Spółdzielczych i nowoczesne metody zorganizowania pracy.

p. prof. K. Skórewicz — Sztuka i zdobnictwo na Ziemiach Wschodnich.

p. prof. Wł. Bratkowski — Len i konopie — możliwości zużytkowania.

p. dr. T. Cieślak — Oświata pozaszkolna na Ziemiach Wschodnich.

p. płk. A. Miodoński — Metody pracy społecznej na wsi.

p. nacz. M. Węgrzecki — Turystyka na Ziemiach Wschodnich i plany na przyszłość.

p. doc. dr. Mylarski — Zagadnienia antropologiczne ludności Ziem Wschodnich.

TURYSTYKA.

Letni sezon turystyczny 1936 r. został zakończony znacznym sukcesem, jeżeli chodzi o rozwój turystyki na Ziemiach Wschodnich.

Rezultaty te udało się osiągnąć dzięki przychylnemu stanowisku Min. Komunikacji a szczególnie p. Wiceministra Bobkowskiego. Ministerstwo w zrozumieniu wyjątkowej wagi rozwoju turystyki na Ziemie Wschodnie, jak i w r. 1936 przyznało wy-

jeżdżającym turystom znaczne ulgi wprzejazdach kolejowych. Sukces zeszłoroczny zawdzięczać należy także zajęciu się turystyką na Ziemiach Wschodnich przez Ligę Popierania Turystyki, która organizowała imprezy te bądź sama bądź też przy udziale T. R. Z. W.

Wyniki ogólne akcji turystycznej na Ziemiach Wschodnich przedstawiają się następująco:

1. Lato na Ziemiach Wschodnich 26.VI. do 30.IX. — 13.126 osób (50% zniż.).
2. Obchód Winobrania w Zaleszczykach 15 do 28.IX. — 2.058 osób.
3. Hołd na Rossie 26.VI. do 31.X. — 5.791 osób.
4. Jarmark Poleski 14.VIII do 24.VIII. — 303 osób.
5. Strzała Poleska 26.VI. do 30.VIII. — 690 osób.

Dane te dotyczą tylko turystów korzystających z indywidualnych kart uczestnictwa, upoważniających do korzystnia ze zniżek kolejowych. Ogólna liczba turystów, którzy nie mogli być z tej czy innej przyczyny zarejestrowani, była znacznie większa. Tak więc same pociągi popularne, jakie L. P. T. w bież. roku organizowała do Wilna, przewiozły około 40.000 osób.

Zestawienie turystów korzystających z indywidualnych kart uczestnictwa imprezy „Lato na Ziemiach Wschodnich" przedstawia się następująco:

r. 1934	r. 1935	r. 1936
700	2000	13.126

Dalszemu wzmożeniu ruchu turystycznego na Ziemiach Wschodnich stoją przede wszystkim na przeszkodzie trudności kwaterunkowe. Już obecnie przy większych zjazdach, czy to w Wilnie, czy Zaleszczykach, trudności z zakwaterowaniem są olbrzymie.

To też program T. R. Z. W. na rok 1937 przewiduje zajęcie się tą sprawą.

Przed Okręgami i Kołami Wschodnimi leży duże pole do działania. Trzeba bowiem ciągle ulepszać warunki pobytu turystów i zachęcać ich w ten sposób do przyjazdu.

BIBLIOTEKI.

Sekcja bibliotek i czytelń w ciągu roku 1936, nietylko wypełniła w całości swój program, ale wysłała nawet większą ilość kompletów bibliotecznych, niż przewidywano przy układaniu programu prac Sekcji. W myśl bowiem tego programu, Sekcja wysyłać miała 7 bibliotek miesięcznie, gdy tymczasem w ciągu

roku 1936 wysłano ogółem 120, a więc po 10 bibliotek miesięcznie.

Przydział bibliotek według okręgów przedstawia się następująco:

Okręg	do dn. 31.XII.35	do dn 31.XII.36	Ogółem
Wileński	25	10	35
Nowogródzki	15	21	36
Białostocki	8	—	8
Poleski	29	29	58
Wołyński	26	16	42
Przemyski	—	14	14
Lwowski	13	10	23
Tarnopolski	31	13	44
Stanisławowski	1	2	3
Pokucki	—	5	5
Razem	148	120	268

Wydatki Sekcji na wysyłkę i skompletowanie 84 bibliotek przewidywano na sumę zł. 13.000.— wysłano zaś w teren 120 kompletów kosztem zł. 12.000.—. Wydatki wobec tego na jedną bibliotekę redukują się do zł. 100.—.

Znaczny ten wysiłek jaki jest potrzebny do wykonania programu zawdzęcza Sekcja z jednej strony ofiarnej pracy Członków, którzy bezinteresownie bardzo wiele czasu poświęcili dla jej dobra, z drugiej, całemu szeregowi osób, instytucyj i organizacyj, które wczuwając się w istotną potrzebę niesienia pomocy kulturalnej placówkom na Ziemiach Wschodnich ofiarowały znaczną ilość wartościowych książek.

Sekcja w roku 1937 zamierza przynajmniej wypełnić program roku zeszłego i zwraca się z gorącym apelem do członków Towarzystwa, by zechcieli zainteresować się sprawami Sekcji i pomóc jej w pracy. A można to zrobić bardzo łatwo. Trzeba tylko przejrzeć swoje biblioteki domowe i niepotrzebne książki nadające się do bibliotek typu T. R. Z. W. przesłać pod adresem Sekcji Bibiotek i Czytelń, Zarząd Główny Towarzystwa Rozwoju Ziem Wschodnich, Warszawa, ul. Marszałkowska 153/8. Nadesłane książki Sekcja w miarę potrzeby oprawi, a po uzupełnieniu częściowo zakupionymi książkami, wysyłać będzie jako stu tomowe komplety biblioteczne.

Mamy nadzieję, że nasz apel nie zostanie bez echa i tak jak w zeszłym roku, Członkowie Towarzystwa dopomogą Sekcji w jej pracy w wspomniany wyżej sposób, względnie zaofiarują pracę osobistą.

POMOC W NATURZE I KOŁA SZKOLNE.

Sekcje Pomocy w Naturze i Kół Szkolnych prowadzą stale akcję mającą na celu niesienie pomocy doraźnej ludności na Ziemiach Wschodnich i opieki nad dziatwą szkolną.

Sekcja Pomocy w Naturze wysłała od października ub. roku paczki z odzieżą, obuwiem i rozmaitymi drobiazgami do 48 punktów na Ziemiach Wschodnich. Wysłano poza tym 4 worki cukru i od pewnej instytucji uzyskano dla 25 szkół na Ziemiach Wschodnich drobne subwencje w gotówce.

Sekcja Kół Szkolnych zorganizowała 9 nowych kół szkolnych Przyjaciół Dzieci z Ziem Wschodnich, tak, że ogólna ich ilość wynosi obecnie 74. Poza tym wysłano 9 paczek z książkami i pomocami szkolnymi do najbardziej tego potrzebujących szkół na Ziemiach Wschodnich.

Szerszą działalność Sekcji hamuje brak dostatecznej ilości ofiar ze strony społeczeństwa. Prosimy gorąco wszystkich członków Towarzystwa o pamięć o tym odcinku pracy Towarzystwa.

SEKCJA DOCHODóW NIESTAŁYCH.

Sekcja Dochodów Niestałych znacznie wzmogła w okresie sprawozdawczym swoją działalność.

W dniu 10.XII.36 zorganizowała w Operze Warszawskiej specjalne przedstawienie „Cyrulika Sewilskiego" z bezinteresownym udziałem Ady Sari i Jerzego Czaplickiego. W dniu 30.I.37 odbył się w salonach Resursy Kupieckiej reprezentacyjny Bal T. R. Z. W. Poza tym zorganizowano dwa dancingi w „Cafe-Adria". W ten sposób Sekcja Dochodów Niestałych staje się co raz wydajniej pomocną przy uzyskiwaniu funduszów na realizację celów Towarzystwa.

Celem ułatwienia współżycia towarzyskiego poszczególnych członków T-wa, a równocześnie celem uzyskania dalszych funduszów — Sekcja Dochodów Niestałych przystąpiła do organizacji — *co wtorku, od godz. 19 w lokalu T. R. Z. W. przy ul. Marszałkowskiej 153 m. 1* — zebrań towarzyskich dla członków T-wa. Zebrania odbywają się regularnie i cieszą się znaczną frekwencją. Wstęp na zebrania bezpłatny dla wszystkich członków Towarzystwa za legitymacjami. Całkowity dochód z bufetu przeznaczony jest na biblioteki i pomoc szkolną.

Prosimy wszystkich członków Towarzystwa, tak stale przebywających w Warszawie, jak i przyjezdnych o liczny udział w tych zebraniach.

KOLEKTURA LOTERII PAŃSTWOWEJ T. R. Z. W.

Dalszym źródłem, które może stać się poważną pomocą finansową dla Towarzystwa jest, prowadzona przez Zarząd Główny Towarzystwa, Kolektura Loterii Państwowej. Powodzenie kolektury zależne jest przede wszystkim od poparcia jej przez członków i sympatyków akcji Towarzystwa. Kolektura daje takie same szanse wygrania, jak każda prywatna kolektura, a dochód z niej przeznaczony jest całkowicie na cele społeczne Towarzystwa.

SPRAWY ORGANIZACYJNE.

Referenci Regionalni.

Przypominamy Okręgom i Kołom Wschodnim, że sprawy związane z ich terenem są powierzone w Zarządzie Głównym opiece Referentów Regionalnych, do których, w razie potrzeby, można się zwracać również bezpośrednio.

Referentami Regionalnymi poszczególnych województw obecnie są:

woj. wileńskiego — Sen. Zygmunt Beczkowicz,
woj. nowogródzkiego — Nacz. Bolesław Baranowski,
woj. poleskiego —Dyr. Czesław Kadenacy,
woj. wołyńskiego — Płk. Dypl. Zygmunt Bohusz-Szyszko,
woj. tarnopolskiego — Dyr. Marian Wilczyński,
woj. lwowskiego — Ppłk. Dypl. Janusz Dżugay,
woj. stanisławowskiego — Prezes Kazimierz Kościesza-Strzegocki.

Zmiany w placówkach T. R. Z. W.

Okręg białostocki.

Mandat zorganizowania Okręgu Białostockiego T. R. Z. W. został powierzony w dniu 1.II.36 r. p. Gen. Mieczysławowi Mackiewiczowi. W ciągu ub. r. Koła Okręgu Białostockiego zostały zorganizowane i w dniu 7.XII.36 r. odbyło się w obecności p. Wojewody Białostockiego — Kirtiklisa ogólne zgromadzenie delegatów Kół Okręgu, na którym został wybrany Zarząd Okręgu. Zarząd Główny reprezentował Sekretarz Zarządu p. dr. L. Grodzicki.

Zarząd Okręgu ukonstytuował się następująco:

Prezes — p. Stanisław Siciński, Wiceprezes — p. prez. Krejbich, Sekretarz — p. nacz. Kaczyński, Skarbnik — p. rej. Gąsiorowski.

Adres: Czerlona, p-ta Grodno.

Okręg lwowski.

W dniu 16.XI.36 r. ukonstytuował się tymczasowy Zarząd Okręgu Lwowskiego, w następującym składzie:

Delegat Zarządu Głównego na Okręg Lwoski i przewodniczący — Inż. Stanisław Bieńkowski, Zastępca — Prof. Dr. Jan Czekanowski, Sekretarz — Dr. Stanisław Grzesik, Skarbnik — Dr. Władysław Jenner, Członkowie — Inż. Marian Przetocki, Ks. Mjr. Władysław żak, Prof. Dr. August Zierhoffer, Dyr. Józef Kozłowski i Dyr. Michał Baczyński.

Adres: Lwów — ul. Potockiego 38.

Okręg nowogródzki.

Wobec wyjazdu dotychczasowego prezesa Koła T. R. Z. W. w Baranowiczach — p. Dyr. Henryka Brzeskiego, w dniu 18.XI. 36 r. został wybrany prezesem Zarządu Koła p. Adam Haleczko, dyrektor Oddziału Banku Polskiego.

Okręg pokucki.

W dniu 22.X.36 r. został utworzony Okręg Pokucki Towarzystwa Rozwoju Ziem Wschodnich.

W skład Okręgu weszły powiaty: Tłumacz, Horodenka, Sniatyn. Kołomyja, Nodwórna i Kosów — z wyjątkiem gmin huculskich, pow. kossowskiego, nadwórniańskiego i kołomyjskiego, którymi opiekuje się Towarzystwo Przyjaciół Huculszczyzny.

Delegatem Zarządu Głównego na okręg Pokucki został p. Pplk. Dypl. Kazimierz Ryziński.

Adres: Kołomyja, 49 p. p.

Okręg przemyski.

W okresie sprawozdawczym zostały zorganizowane nowe Koła:

Jarosław — J. Knotz, Inspektorat Szkolny,
Sambor — Insp. Malnarowicz, Inspektorat Szkolny,
Rudki — Mgr. Podgórski, Sąd Grodzki.
Poza tym Zarząd Okręgu mianował delegata w Lubaczowie — p. Avenariusa Zdzisława — Niemestów, p-ta Cieszanów.

Wobec niewykazania działalności Zarząd Okręgu zlikwidował Koło T. R. Z. W. w Rzeszowie i delegatury w Dobromilu, Krośnie, Mościskach, Nisku, Przeworsku i Przemyślu.

Okręg wołyński.

Zarząd Okręgu Wołyńskiego T. R. Z. W. ukonstytuował się następująco:

Prezes — P. Dyr. Tadeusz Szempliński, Wiceprezes — Dyr. Wacław Rakowski, Sekretarz — Nacz. Edward Leszczyński.

Okręg wileński.

Zostały zorganizowane następujące nowe Koła:

Mołodeczno — Inż. Ludwik Butarewicz, Starostwo,

Wilejka — Płk. Janusz Gaładyk, K. O. P.

Wobec braku działalności zostały zlikwidowane Koła, a na ich miejsce mianowani delegaci:

Oszmiana — Dyr. Józef Łokuciewski — Gimn. Im. J. Śniadeckiego. — Święciany — Komisarz Włodzimierz Cytowicz, Starostwo.

Okręg stołeczny.

W dniu 13.XI.36 r. odbyło się walne zebranie Koła Lwowian i Przyjaciół Lwowa, na którym wybrano jako Prezesa Koła p. Gen. inż. Aleksandra Litwinowicza, wiceprezesów — prof. Bryłę Stefana, dr. Wałukiewicza Bronisława i dr. Zaorskiego Jana. Sekretarzem został p. dr. Białkowski Bolesław. Skarbnik — mjr. Prymon Andrzej. Członkowie zarządu: Dr. Bałaban Karol, dr. Flechner Feliks, dr. Neuman Józef, dr. Nittman Tadeusz, inż. Nechay Jerzy, dr. Tynelski Stanisław.

W dniu 28.XI.36 r. odbyło się zebranie organizacyjne Koła Stanisławowiaków, którego Prezesem został p. Ppłk. Stanisław Sosabowski, a w skład Zarządu weszli: Wiceprezes — Misiołek Stanisław, Skarbnik — Kitris Kazimierz, Sekretarz — Komisarz Moniak Karol.

Okręg śląski.

W dniu 8.X.36 r. odbyło się w Katowicach zebranie konstytucyjne Okręgu Śląskiego, na którym został wybrany Zarząd Okręgu. Prezesem Zarządu został p. Marszałek Sejmu Śląskiego Karol Grzesik.

Wobec wyjazdu Prezeski Koła T. R. Z. W. w Katowicach — p. Gen. Janiny Zającowej, prezesem Zarządu Koła został wybrany Dr. Paweł Rybicki.

Adres Koła: Katowice, Pl. Wolności 12, lokal Tow. Gimnastycznego „Sokół" — Sekretariat czynny we wtorki i czwartki do godziny 19 do 20-ej.

Okręg poznański.

Misja zorganizowania Okręgu Poznańskiego T. R. Z. W. została powierzona w dn. 27.I.37 r. p. Cezaremu Szyszko, prezesowi Sądu Apelacyjnego w Poznaniu. — Adres: Poznań, Sąd Apelacyjny.

LEGITYMACJE.

Począwszy od stycznia 1937 r. Zarząd Główny przystąpił do wydawania legitymacji członkowskich członkom zwyczajnym T. R. Z. W.

Wszystkie legitymacje wystawiać będzie bezpośrednio Zarząd Główny na wniosek Zarządów Kół.

Legitymacje otrzymają tylko ci członkowie zwyczajni, którzy uiścili składkę roczną za ubiegły rok i nie mają zaległości.

WIADOMOŚCI Z ZIEM WSCHODNICH NA PODSTAWIE INFORMACJI OTRZYMANYCH Z TERENU.

Woj. Wileńskie.

Powiat brasławski.

Klęska nieurodzaju. Posucha w lecie r. ub. spowodowała, że nieurodzaj w pow. brasławskim przyjął wprost katastrofalne rozmiary, wywołujące konieczność przyjścia ludności z pomocą dożywiania. Według danych, zebranych przez 13 gmin powiatu, ilość rodzin potrzebujących doraźnej i natychmiastowej pomocy w dożywianiu — wynosi 6.967 rodzin obejmujących 31.263 osoby.

Siła wodna w Murmiszkach. W miejscowości Murmiszki (gm. Ospa, pow. brasławski) można by wykorzystać duży spad wody, który normalnie daje siłę przeszło 500 koni parowych. Siła ta mogłaby dostarczyć energii na zelektryfikowanie części pow. brasławskiego i święciańskiego. Na uruchomienie elektrowni potrzebny byłby kapitał 350 do 400.000.— zł.

Składy lnu. Gospodarczy stan pow. brasławskiego w dużej mierze uzależniony jest od kultury lnu, a co za tym idzie prowadzenia racjonalnego handlu włóknem lnianym. Postawienie handlu włóknem na należytej wysokości wymaga odpowiednio urządzonych składów. Spółdzielnia „Rolnik" w Brasławiu poczyniła już pewne kroki w tym kierunku, budując składy lnu w Widzach, miasteczku pow. brasławskiego, za uzyskaną na ten cel pożyczkę w Państwowym Banku Rolnym. Obecnie spółdzielnia zabiega o długoterminowy kredyt w Państwowym Funduszu Pracy dla uruchomienia składu lnu w miasteczku Miorach, rejonie gatunku lnu moczeńcowego. Kredyt potrzebny w wysokości 20.000 zł.

Stowarzyszenie Szkoły Średniej w Brasławiu, jako właściciel Prywatnego Gimnazjum Koedukacyjnego, przystąpiło do regulacji hipotecznej swej nieruchomości. Starania Stowarzyszenia w tym kierunku popiera Koło T. R. Z. W. w Brasławiu.

P o w i a t d z i ś n i e ń s k i.

Gimnazjum T-wa „Opieka". Koło T. R. Z. W. w Głębokiem czyni starania o upaństwowienie Gimnazjum Towarzystwa „Opieka".

P o w i a t p o s t a w s k i.

Chrzecijański Bank Ludowy. Koło T. R. Z. W. w Postawach poczyniło starania dla uzyskania uprawnień agenta dewizowego dla Chrześcijańskiego Banku Ludowego w Postawach.

Wymiana łatów. W związku z sezonową emigracją ludności do Łotwy na roboty polowe — wymaga uregulowania sprawa skupu łatów przez instytucje finansowe na terenie powiatu.

Szkoła Powszechna w Postawach. Istniejąca w Postawach 7-kl. Szkoła Powszechna nie może uczynić zadość frekwencji młodzieży uczącej się. Koło T. R. Z. W. w Postawach czyni starania o uzyskanie zasiłku w wysokości 15.000 zł. w związku z budową na Wileńszczyźnie szkół im. Marszałka Józefa Piłsudskiego.

Memoriał w sprawie potrzeb gospodarczych powiatu. Koło T. R. Z. W. w Postawach przedstawiło Zarządowi Głównemu obszerny memoriał w sprawie kredytów na cele gospodarcze pow. postawskiego, uwzględniając w szczególności zagadnienie dróg, rolnictwa, turystyki, zdrowotności i higieny.

P o w i a t w i l e j s k i.

Akcja dożywiania. Koło T. R. Z. W. w Wilejce prowadzi akcję dożywiania najuboższej dziatwy.

Województwo Poleskie.

P o w i a t p r u ż a ń s k i.

Ośrodek pracy przy Szkole Powszechnej w Szereszowie. Inspektor Szkolny w Prużanie przystąpił do organizacji Ośrodka Pracy przy Szkole Powszechnej w Szereszowie, gdzie pod kierunkiem fachowego instruktora koszykarstwa zajęliby się chłopcy wyrobem towaru koszykarskiego, a równocześnie grono nauczycielskie zajęłoby się dalszem pogłębianiem wychowania obywatelsko - państwowego młodych. Okręg Warszawski T. R. Z. W. zajął się rozpatrzeniem możności znalezienia zbytu dla wyrobów tej placówki.

Wycieczki po Polsce. Inspektorat Szkolny w Prużanach zamierza zorganizować w maju i czerwcu 1937 r. wycieczki szkolne do Warszawy, Krakowa, Gdyni, i Poznania. Przypuszczalnie zostanie zorganizowane 10 wycieczek w przybliżeniu po 30 osób.

Powiat piński.

Męska Szkoła Przysposobienia Kupieckiego w Pińsku. Koło T. R. Z. W. założyło w r. 1935 i prowadzi w Pińsku Męską Szkołę Przysposobienia Kupieckiego, w której młodzież wiejska uczy się handlu. Nauka trwa 1 rok, a rok szkolny rozpoczyna się 1 września. Szkoła obecnie ma 130 uczniów.

Koedukacyjne Gimnazjum Kupieckie — zostało zorganizowane i rozpoczęło wykłady z dniem 1 września 1936 r. Gimnazjum prowadzi Koło T. R. Z. W. w Pińsku.

Poza tym Koło T. R. Z. W. prowadzi internat dla uczniów wyżej wymienionych placówek, którego liczba pensjonariuszy wynosi 70.

Powiat brzeski.

Kredyty na inwestycje miejskie. Zarząd Miejski w Brześciu n/Bugiem zabiega o przyznanie kredytów na budowę rzeźni, chłodni i fabryki przetworów mięsnych.

Województwo Wołyńskie.

Powiat równieński.

Tania kuchnia. Koło T. R. Z. W. w Równem zorganizowało „Tanią kuchnię" dla najbiedniejszej ludności m. Równego. Obiad kosztuje 35 gr. Bezrobotni dostają obiad bezpłatnie.

Uniwersytet Powszechny w Równem. Koło T. R. Z. W. w Równem na początku października ub. r. zorganizowało Uniwersytet Powszechny, mający na celu dokształcenie miejscowej półinteligencji, powyżej przeciętnych wiadomości z zakresu szkoły powszechnej. Uniwersytet ma charakter społeczno - gospodarczy. Wykłady, dyskusje i seminaria odbywają się 4 razy tygodniowo po 2 godziny dziennie.

Województwo Lwowskie.

Czasopismo „Pobudka". Z dniem 1.XI.36 r. została przeniesiona do Przemyśla redakcja i administracja czasopisma „Pobudka" wydawanego przez Zarząd Okręgu Przemyskiego T. R. Z. W.

Pismo ma największy na terenie okręgu Przemyskiego, notarialnie stwierdzony, nakład i zaczyna być coraz bardziej wyrazicielem tamtejszego społeczeństwa polskiego. Doskonale redagowane pismo warte jest poparcia ze strony społeczeństwa polskiego, a w szczególności ze strony placówek T. R. Z. W.

Adres: redakcji i administracji — Przemyśl — ul. Katedralna 3.

Województwo Tarnopolskie.

P o w i a t k o p y c z y n i e c k i.

Placówka Przemysłu Ceramicznego. Dzięki staraniom Koła T. R. Z. W. w Kopyczyńcach zostały wysanowane zakłady ceramiczne Łabanowiczów w Kopyczyńcach, będące wartościową placówką artystyczną przemysłu ceramicznego. Wyroby Łabanowiczów zostały wystawione w lokalu T. R. Z. W. w Warszawie.

P o w i a t t a r n o p o l s k i.

Patronat Przemysłu Ludowego w Tarnopolu — organizuje w Warszawie w lokalu Zachęty Sztuk Pięknych wystawę kilimów tarnopolskich.

DO OKRĘGÓW, KÓŁ I WSZYSTKICH CZŁONKÓW T. R. Z. W.

1. Zarząd Główny Towarzystwa Rozwoju Ziem Wschodnich wielokrotnie otrzymywał zachętę do wydawania czasopisma (miesięcznika lub kwartalnika) poświęconego Ziemiom Wschodnim. Wydawnictwo takie informowałoby o wszystkich przejawach życia T. R. Z. W., potrzebach terenu, wreszcie poruszyło nowe zagadnienia, mające znaczenie dla rozwoju gospodarczego i kulturalnego Ziem Wschodnich.

Uznajemy potrzebę tego pisma, któreby było łącznikiem między Ziemiami Wschodnimi, a resztą Polski, ale przed powzięciem decyzji, chcielibyśmy zasięgnąć opinii naszych terytorialnych placówek i naszych Członków, to też zwracamy się z prośbą, by zechcieli nam odpowiedzieć:

a) czy odczuwają potrzebę takiego pisma?

b) czy pismo to ma być kwartalnikiem czy miesięcznikiem.

c) jakie tematy należałoby w piśmie tym poruszać.

Przypuszczamy, że wszystkie aktywne ośrodki T. R. Z. W. jak i działacze Towarzystwa nadeślą nam wyczerpujące odpowiedzi.

---

2. Wobec częstych wypadków zwracania się do Zarządu Głównego o wskazanie miejscowości, w których mogliby się na Ziemiach Wschodnich osiedlić przedstawiciele wolnych zawodów, rzemieślnicy, przedsiębiorcy rozmaitych branż i t. p. — Zarząd Główny, w wypadkach, kiedy nie będzie mógł udzielić informacji bezpośrednio, skierowywać będzie interesantów wprost do Okręgów lub Kół na Ziemiach Wschodnich.

Prosimy nasze placówki o udzielanie w takich wypadkach szczegółowych informacyj.

Ś. P.

KAZIMIERZ

GINTOWT-DZIEWAŁTOWSKI

Członek Rady Głównej Towarzystwa Rozwoju Ziem Wschodnich i Organizator Okręgu Tarnopolskiego Towarzystwa.

Zmarł 9 grudnia 1936 roku

W zmarłym straciliśmy najbliższego współpracownika w zbiorowym wysiłku nad rozwojem Ziem Wschodnich i gorącego orędownika potrzeb tych ziem.

Postać Jego będzie zawsze żywa w naszej pamięci.

RADA I ZARZĄD GŁÓWNY TOWARZYSTWA ROZWOJU ZIEM WSCHODNICH

Pamięć ś. p. Kazimierza Gintowt-Dziewałtowskiego uczciła Rada i Zarząd Główny Towarzystwa Rozwoju Ziem Wschodnich na posiedzeniu w dniu 18 stycznia 1937 r., a Prezes Rady, p. Marszałek Aleksander Prystor wygłosił następujące przemówienie:

W okresie od ostatniego posiedzenia ubył z naszego grona jeden z Członków, na którego pracy pokładaliśmy duże nadzieje.

Dnia 9 grudnia zmarł nagle ś. p. Kazimierz Gintowt-Dziewałtowski, Wicewojewoda Wileński, Członek Rady Głównej i organizator Okręgu Tarnopolskiego Towarzystwa. W Zmarłym straciliśmy jednego z najgorliwszych i najbardziej czynnych obrońców i współpracowników tej sprawy, dla której pracujemy w Towarzystwie Rozwoju Ziem Wschodnich.

Pełna ofiarności praca ś. p. Wicewojewody Gintowt-Dziewałtowskiego na terenie woj. tarnopolskiego, gdzie zorganizował Okręg T. R. Z. W. i kierował nim przez przeszło 2 lata, wydała już owoce. Przyczynił się wydatnie do konsolidacji społeczeństwa polskiego na tamtejszym terenie i do ożywienia pracy polskiej na wszystkich polach. Pod Jego kierunkiem Okręg Tarnopolski był placówką Towarzystwa najlepiej zorganizowaną, najczynniejsza i zdającą sobie dobrze sprawę z obowiązków, jakich się podjęła.

Powołany na przeciwległy kraniec Ziem Wschodnich, jako Wicewojewoda Wileński nie przerwał pracy w ramach T. R. Z. W. ani na chwilę. Już od pierwszego zetknięcia się z nowym terenem swej pracy szukał podstaw, na jakich Towarzystwo winno się oprzeć i ludzi do pracy w Towarzystwie. Niestety, w samym początku swej pracy urzędowej i pracy dla T. R. Z. W. zmarł w chwili, gdy przedstawiał instytucjom centralnym w Warszawie postulaty Wileńszczyzny. Zmarł jak żył — na posterunku.

W Zmarłym straciliśmy nie tylko jednego z najgorliwszych członków, ale także człowieka pełnego zalet osobistych i ujmującego swoją bezpośredniością.

Cześć Jego pamięci!

Zakł. Graf. „DRUKPRASA", Nowy-Świat 54. Tel.: 242-40 i 615-56.